

REGERINGSKANSLIET

Utrikesdepartementet

T

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten kan inte ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna i landet. Information bör sökas också från andra källor.

Mänskliga rättigheter i Kap Verde 2010

ALLMÄNT

1. Sammanfattning av läget för de mänskliga rättigheterna

Kap Verde är en parlamentarisk demokrati. Staten har allt sedan självständigheten 1975 i stor utsträckning visat en vilja att respektera de mänskliga rättigheterna. En stor del av landets kvinnor och barn utsätts dock för diskriminering. Trots kampanjer till stöd för utsatta kvinnor och skärpt lagstiftning har myndigheterna inte lyckats bryta detta negativa mönster. Rättsapparaten är underdimensionerad vilket leder till stora rättsliga brister med långa häktningstider och avskrivna brott utan rättslig process. Även inom polisväsendet saknas resurser för att ett effektivt arbete ska kunna bedrivas.

Den politiska viljan förefaller finnas för fortsatt konsolidering av demokrati och mänskliga rättigheter. Regeringen bedriver ett utvecklat samarbete med lokala och internationella organisationer i det civila samhället. En nationell kommission för de mänskliga rättigheterna har etablerats.

Nytt parlaments- och presidentval väntar i februari respektive augusti 2011.

De sociala och ekonomiska utvecklingsansträngningarna har fått ett visst utfall i att Kap Verde nått en högre levnadsstandard än de flesta länder i Afrika. Från och med januari 2008 klassas Kap Verde enligt FN inte längre som ett av världens minst utvecklade länder utan som ett lägre medelinkomstland. Landet beräknas även uppnå FN:s millenniemål till 2015. Trots den positiva utvecklingen lever fortfarande en fjärdedel av befolkningen i fattigdom.

Landets geografiska spridning, det svåra klimatet med långa perioder utan nederbörd, frånvaron av naturresurser och sötvatten, samt brister i infrastrukturen hämmar de satsningar som genomförs för att förbättra levnadsvillkoren på öarna.

2. Ratifikationsläget beträffande de mest centrala konventionerna om mänskliga rättigheter samt rapportering till FN:s konventionskommittéer

Kap Verde har ratificerat följande konventioner:

- Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, *International Covenant on Civil and Political Rights* (ICCPR), samt de två tilläggsprotokollen om enskild klagorätt och dödsstraffets avskaffande.
- Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights* (ICESCR), men ej det tillhörande protokollet om enskild klagorätt.
- Konventionen om skydd av migrantarbetare och deras familjemedlemmars rättigheter, *Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families* (CMW).
- Konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering, *Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination* (CERD).
- Konventionen om avskaffandet av all slags diskriminering av kvinnor, *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women* (CEDAW), men inte tilläggsprotokollet om enskild klagorätt.
- Konventionen mot tortyr, *Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment* (CAT), men inte det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr.
- Konventionen om barnets rättigheter, *Convention on the Rights of the Child* (CRC), samt de två tillhörande protokollen om barn i väpnade konflikter och om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi.
- Den afrikanska stadgan om mänskliga rättigheter och folkens rättigheter.

Kap Verde har inte ratificerat 1951 års flyktingkonvention, *Convention Related to the Status of Refugees*, däremot dess tilläggsprotokoll från 1967. Landet har skrivit under men inte ratificerat Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen, *International Criminal Court* (ICC). År 2007 undertecknade Kap Verde konventionen mot påtvingade försvinnanden, *Convention for the Protection of all Persons from Enforced Disappearances* (CED), samt konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, *Convention on the Rights of Persons with*

Disabilities (CRPD). Rapportering enligt konventionerna har endast skett sporadiskt och med stor eftersläpning.

MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

3. Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Inom poliskåren förekommer viss rapportering om övervåld mot frihetsberövade personer och straffrihet vid interna utredningar, trots myndigheternas försök att stoppa denna företeelse.

Fängelseväsendet anses vara underdimensionerat och förhållandena otillfredsställande för de intagna. Anläggningarna är vanligtvis överbefolkade. Män och kvinnor hålls åtskilda medan ungdomsbrottslingar i somliga fall saknar egna avdelningar. Internationella utredare, lokala frivilligorganisationer samt media tillåts besöka fängelser.

4. Dödsstraff

Dödsstraffet avskaffades innan Kap Verde blev självständigt 1975.

5. Rätten till frihet och personlig säkerhet

Det finns inga tillgängliga uppgifter om att godtyckliga frihetsberövanden eller reserestriktioner skulle förekomma.

6. Rättssäkerhet och rättsstatsprincipen

Rättssäkerheten garanteras i grundlagen men brister kan konstateras, särskilt beträffande kvinnors och barns rättsäkerhet. Budgetrestriktioner och underbemanning utmanar rättsystemet.

Domstolarna är enligt grundlagen självständiga i förhållande till den verkställande makten, vilket i allmänhet också respekteras. Rättsväsendet utgörs av regionala domstolar samt en högsta instans. I februari 2009 reviderade nationalförsamlingen konstitutionen för att effektivisera rättsprocessen. Antalet domare i Högsta domstolen ökade 2010 från fem till sju i syfte att påskynda rättskipning.

7. Straffrihet

Straffrihet uppges förekomma bland annat inom polisväsendet vid interna utredningar.

Regeringen har uttryckt en vilja att bekämpa korruption, men uppmärksammade korruptionsfall på regeringsnivå har väckt kritik och misstroende. Enligt organisationen Transparency Internationals korruptionsindex befinner sig Kap Verde på 45:e plats av totalt 178 länder år 2010.

8. Yttrande-, tryck-, mötes-, förenings- och religionsfrihet m.m.

Yttrande-, press-, förenings-, församlings- och religionsfrihet garanteras i författningen och respekteras i allmänhet väl.

Trots att landet är förhållandevis litet finns en variationsrik press samt flera privata radiokanaler. Utländska TV-kanaler tillåts vid sidan av den statligt ägda nationella kanalen. I Reportrar utan gränsers pressfrihetsindex har Kap Verde under 2010 stigit från placering 44 till 26 av totalt 178 länder. Det förekommer inga statliga inskränkningar i användandet av Internet. Tillgången är dock begränsad, men utbyggnad av bredband pågår. Omkring 22 procent av arbetsstyrkan är medlemmar i någon fackförening. Religionsfriheten respekteras i allmänhet.

9. De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Under landets första 15 år av självständighet styrdes det av befrielse rörelsen PAIGC (*Partido Africano para a Independência da Guiné e Cabo Verde* – efter 1981 benämnd PAICV – *Partido Africano para a Independência de Cabo Verde*). Under denna period byggdes de politiska och administrativa strukturer upp som konsoliderades under 90-talet. Flerpartisystem infördes 1990 och nuvarande grundlag är från 1992. Den lagstiftande makten är åtskild från den verkställande makten. Från och med 1991 anses alla politiska val inklusive maktskiften ha hållit godtagbar standard.

Kap Verde har sedan 2001 styrts av PAICV och president Pedro Pires. I parlamentsvalet i januari 2006 vann partiet 52 procent av rösterna och 41 av 72 platser i parlamentet. Pires återvaldes till en andra mandatperiod i presidentvalet som ägde rum en månad senare. Det största oppositionspartiet *Movimento para a Democracia* (MPD) fick 44 procent av rösterna och 29 platser. Nytt parlaments- och presidentval väntar i februari respektive augusti 2011.

Till följd av den höga andel kapverdier bosatta i utlandet disponerar dessa alltid fem platser i parlamentet. Den politiska representationen av kvinnor är fortfarande generellt sett låg. Endast 13 av parlamentets 72 ledamöter är kvinnor vilket motsvarar 18,1 procent av det totala antalet. Däremot innehas åtta av 16 ministerposter av kvinnor och i Högsta domstolen är tre av sju domare kvinnliga.

EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

10. Rätten till arbete och relaterade frågor

Arbetsveckan uppgår formellt till 44 timmar. Anställda har enligt lag rätt till rimliga hälso- och säkerhetsförhållanden på arbetsplatsen, samt ersättning för övertid. Regeringen är ansvarig för att lagen tillämpas, men i realiteten är de vidtagna åtgärderna otillräckliga.

Den kapverdiska arbetsmarknaden karaktäriseras av flera skevheter. En stor del av arbetskraften arbetar i den så kallade informella sektorn. Det handlar ofta om utbildad arbetskraft utan anställningskontrakt i små familjeföretag.

De senaste årens höga ekonomiska tillväxt fick ett avbrott 2009 orsakad av den globala finanskrisen. Det har inneburit påfrestningar för landet, men i budgeten för 2009 och 2010 ingår stora stimulanspaket som inkluderar överföringar till de mest utsatta grupperna. Under 2011 väntas en minskning av det offentliga utgifterna, men turistindustrin och utländska investeringar är emellertid på väg att återhämta sig. Det bidrar till expansion av servicesektorn och nya arbetstillfällen inom bland annat bygg-, kommunikations- och transportsektorn. Förhoppningen är att satsningarna ska leda till en minskad arbetslöshet. Dock föreligger det en risk att stora grupper av kvinnor och ungdomar utan utbildning eller arbetslivserfarenhet förblir utanför arbetsmarknaden.

Kap Verdes statistiska byrå (INE) publicerade i maj 2010 nya siffror för arbetslösheten i landet enligt en ny beräkningsmetod som används av bland annat EU och Världsbanken. De nya arbetslöshetstalen för 2009 skrevs ned till 13,1 procent, jämfört med 20,9 procent enligt den gamla metoden som inkluderade studenter och sjukskrivna.

Det finns inga kända rapporter om tvångsarbete, som är förbjudet enligt lag. Grundlagen garanterar förhandlings- och strejkrätt. Kollektivavtal är sällsynta och lönesättningen inom offentlig sektor är ofta vägledande även inom den privata sektorn. Under 2010 har en nationell minimilön introducerats (ca 145 euro per månad) som för första gången omfattar samtliga arbetstagare med undantag för anställda inom detaljhandeln och hushållssektorn. Minimilönen påverkar emellertid inte offentliga tjänstemän och nivån är otillräcklig för att garantera en arbetare och dennes familj en rimlig levnadsstandard.

En ny arbetslag godkändes 2008 vilket sänkte den rättsliga minimiåldern för anställning från 16 till 15 år. Justitie- och arbetsministeriet ansvarar för att

lagarna efterföljs, men ministerierna brister i uppföljningen av lagarna och det är vanligt förekommande att barn yngre än 15 år arbetar.

Internationella arbetsorganisationen (ILO) har berömt Kap Verde för dess socialförsäkringssystem som år 2010 omfattar hela 36,6 procent av befolkningen (genomsnittet i Afrika är 10 procent).

Kap Verde har ratificerat sju av ILO:s åtta centrala konventioner om mänskliga rättigheter. Landet har inte ratificerat den ILO-konvention som reglerar minimiålder för arbete.

11. Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Kap Verde uppvisar en god hälsoutveckling i jämförelse med övriga länder i regionen med en medellivslängd på 72 år och en barnadödlighet med 20 barn per tusen.

12. Rätten till utbildning

Kap Verde har gjort framsteg inom utbildningsområdet och skolgången är obligatorisk och avgiftsfri för barn mellan sex och 12 år. Enligt UNESCO har dock andelen barn som är inskrivna i sin respektive årskull i grundskolan gradvis sjunkit från 99 procent 1999 till 84 procent 2008. Emellertid avslutar 92 procent av barnen sin grundutbildning oavsett ålder och hur lång tid det har tagit. Högstadiet är gratis för barn från låginkomstfamiljer och andelen av befolkningen som är inskriven i högstadiet och högre utbildning är 83 respektive 12 procent. Läskunnigheten för samtliga över 15 år är 85 procent och bland ungdomar (15-24 år) 98 procent.

Enligt senaste tillgänglig statistik från UNESCO avsattes 16,7 procent av statsbudgeten till utbildningssektorn år 2008, vilket motsvarar 6,4 procent av BNP.

13. Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

UNDP:s utvecklingsindex för 2010 rankar Kap Verde på plats 118 av 169 länder, vilket är högt i förhållande till övriga länder i Afrika söder om Sahara. På tio år har fattigdomen halverats. Enligt ett beslut i FN 2004 tillhör Kap Verde från och med januari 2008 inte längre till de så kallade MUL-länderna, det vill säga de minst utvecklade länderna. Uppgraderingen innebär att landet i en övergångsperiod får förändrade bistånds- och handelsvillkor. Fortfarande lever drygt var fjärde invånare i fattigdom. Landets geografiska spridning, frånvaron av naturresurser och en mycket låg självförsörjningsgrad av livsmedel innebär stora utmaningar för landet. Landet är kraftigt beroende av

utländska investeringar och sändningar från den kapverdiska diasporan i utlandet.

OLIKA GRUPPERS ÅTNJUTANDE AV DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA

14. Kvinnors rättigheter

Trots att våld mot kvinnor, våldtäkt i hemmet liksom all form av diskriminering av kvinnor är förbjudet fortsätter kvinnor att missgynnas på Kap Verde. Det gäller inte minst inom yrkeslivet där kvinnor ofta har sämre lönevillkor. Våld i hemmet är vanligt förekommande och många kvinnor saknar kunskap om sina lagliga rättigheter. En revidering av strafflagen garanterar vissa rättigheter för offer för sexuella övergrepp men ger ingen kompensation till dessa. Trots att lagstiftningen skärpts och att myndigheterna genomför kampanjer är det svårt att bryta igenom de sociala och kulturella mönster som hindrar en större öppenhet kring vad som pågår inom familjen.

I skolsystemet finns fler kvinnor än män, men av landets analfabeter är de flesta kvinnor. I synnerhet är kvinnor med barn boende på landsbygden bland de sämst ställda. Kvinnoföreningar spelar en viktig och aktiv roll för att förbättra kvinnors villkor på Kap Verde.

Kap Verde har utvecklats till ett ursprungs- och transitland för människohandel och lagen förbjuder handel med minderåriga, men inte med vuxna. Myndigheterna har etablerat samarbeten med EU och afrikanska grannländer, bland annat genom ECOWAS (Economic Community of West African States), för att förhindra handel med kvinnor och barn.

Lagen tillåter prostitution med undantag för prostitution för minderåriga. Sexturismen är ett växande problem och det finns inga rättsregler för att förhindra det. Sexuella trakasserier är vanligt förekommande och är förbjudna enligt lag, men uppfattas inte kulturellt som ett brott och lagen efterlevs ineffektivt.

I juli 2010 godkände och hänsköt regeringen tilläggsprotokollet till konventionen om avskaffandet av all slags diskriminering av kvinnor (CEDAW) till parlamentet i syfte att ratificeras.

15. Barnets rättigheter

Goda resultat uppvisas inom mödra- och barnvårdsområdet liksom inom utbildningssektorn.

Barnets rättigheter uppmärksammas i allt högre grad av regeringen och myndigheterna, men problematiken kvarstår. Barn under 15 år, främst barn från stora familjer på landsbygden, utgör en stor andel av de fattiga i Kap Verde och barnarbete är fortfarande vanligt förekommande.

Sexuella övergrepp och tidiga graviditeter leder i ett flertal fall till att flickor slutar skolan i förtid. Exploatering av barn för prostitution, narkotikahandel eller tiggeri, samt barnhandel existerar också, men inga kända uppgifter om åtal för detta har rapporterats. Det överbelastade rättssystemet har mycket begränsad kapacitet att försvara barnets rättigheter. Media rapporterar regelbundet om sexuellt våld mot barn och spelar en viktig roll i att ändra grundläggande attityder.

16. Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Grundlagen förbjuder diskriminering på grund av ras, kön, funktionsnedsättning, språk eller social status. Trots regeringens ökade ansträngningar på detta område drabbas i synnerhet kvinnor och barn av diskriminering.

För att få officiellt erkännande som religiös grupp krävs registrering hos justitiedepartementet. Underlåtenhet att göra sådan registrering förefaller inte ha inneburit några begränsningar för olika trosbekännelser.

17. Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

Lagen förbjuder inte sexuella kontakter mellan personer av samma kön, men diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet förekommer. Det finns inga aktiva organisationer för homo-, bi- och transpersoner i Kap Verde.

18. Flyktingars rättigheter

Kap Verde har ratificerat 1967 års flyktingprotokoll men inte 1951 års flyktingkonvention. Lagen medger dock asyl och flyktingstatus i enlighet med den senare. Samarbetet med FN:s flyktinghögkommissariat UNHCR fungerar väl.

19. Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Författningen anger att personer med funktionsnedsättning ska ges särskilt skydd. De sociala programmen innehåller ett antal åtgärder för att personer med funktionsnedsättning skall integreras i samhället. Regeringen och

frivilligorganisationer arbetar aktivt för att genomföra förbättringar och se till att bestämmelserna respekteras.

Kap Verde undertecknade år 2007 konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD).

ÖVRIGT

20. Frivilligorganisationers arbete för mänskliga rättigheter

Oberoende organisationer som arbetar för mänskliga rättigheter uppmuntras av myndigheterna att verka i landet. Tre nationella organisationer är verksamma: The National Commission of the Rights of Man, Ze Moniz Association och Alcides Barros Association.

21. Internationella och svenska insatser på området mänskliga rättigheter

År 2007 ingick EU ett särskilt partnerskapsavtal med Kap Verde. Avtalet baseras på samarbete inom områden som god samhällsstyrning, säkerhet, regional integration, IT och fattigdomsbekämpning.

FN utsåg Kap Verde till ett av åtta pilotländer år 2007 för etablering av "One UN" på landsnivå. Regeringen har aktivt engagerat sig i processen och under ledning av UNDP har landet, som första pilotland, klarat av att etablera ett kontor, ett program, en budget och en representant för tjugotvå internationella organisationer som verkar i landet för att främja utveckling och mänskliga rättigheter.